

LIDIA DANIK*

Konferencja naukowa „World Economy 2019: Learning from the Past and Designing the Future” (Kolegium Gospodarki Światowej SGH, Warszawa, 9–10 maja 2019 r.)

W dniach 9–10 maja 2019 r. w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „World Economy: 2019 Learning from the Past and Designing the Future”, zorganizowana przez Kolegium Gospodarki Światowej SGH oraz Stowarzyszenie Absolwentów Wydziału Handlu Zagranicznego SGPiS/SGH „Korporacja HZ”. Projekt realizowany był wspólnie z Narodowym Bankiem Polskim w ramach programu edukacji ekonomicznej. Honorowego patronatu udzieliło temu wydarzeniu Polskie Towarzystwo Ekonomiczne.

Konferencja była częścią obchodów 70-lecia Kolegium Gospodarki Światowej (dawniej Wydział Handlu Zagranicznego) Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie oraz uhoonorowaniem jubileuszy jego wybitnych profesorów: Adama Budnikowskiego, Elżbiety Duliniec, Tomasza Gołębiowskiego, Jolanty Mazur, Ryszarda Rapackiego, Dariusza Rosatiego oraz Andrzeja Sznajdra, których dorobek w znaczącym stopniu przyczynił się do rozwoju polskiej nauki w dziedzinie ekonomii i zarządzania.

Konferencja zgromadziła ponad 400 uczestników z kilkunastu krajów, reprezentujących krajowe i zagraniczne ośrodki naukowe, doktorantów, studentów, absolwentów Wydziału Handlu Zagranicznego SGH oraz przedstawicieli biznesu. Przedmiotem debaty były teoretyczne i empiryczne problemy współczesnej ekonomii i biznesu międzynarodowego. Dyskusje toczono podczas sesji plenarnych i równoległych, dyskusji panelowych, sesji plakatowych, debat absolwenckich i studenckich.

Zarówno naukowcy, jak i liderzy biznesu szczególnie dużo uwagi poświęcili etyce oraz kwestiom społecznym wpływającym na kształt współczesnej gospodarki. Jako pierwszy głos w tej sprawie zabrał prof. Sándor Kerekes (Corvinus University of Budapest), doktor *honoris causa* SGH. Jego wykład pt. „Co jest niemożliwe? Cele zrównoważonego rozwoju jako zawiłe problemy” dotyczył celów zrównoważonego rozwoju i możliwości ich realizacji. Prof. Kerekes zwrócił uwagę na to, że ludzkość już od kilku dekad bezskutecznie szuka rozwiązania problemów takich jak zmiana klimatu, erozja bioróżnorodności czy ograniczenie ubóstwa. Wszystkie one należą do tzw. zawiłych problemów, które charakteryzują się tym, że nie dają się definitywnie sformułować; trudno jest określić, gdzie i kiedy zostały one rozwiązane; trudno ocenić, czy ich rozwiązanie jest właściwe – mówi się raczej o tym, czy jest ono lepsze

* Dr hab. Lidia Danik – Kolegium Gospodarki Światowej, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie; e-mail: Lidia.DANIK@sgh.waw.pl

lub gorsze, satysfakcjonujące, czy też wystarczająco dobre. Nie można szybko sprawdzić, czy znalezione rozwiązanie jest słuszne, ale każda podjęta próba rozwiązania tych problemów ma znaczenie, ponieważ w tym przypadku nie ma możliwości uczenia się metodą prób i błędów; nie da się również zidentyfikować wszystkich ich potencjalnych rozwiązań, gdyż są one jedyne w swoim rodzaju. Każde z rozwiązań może stanowić symptom innego problemu, zaś sposób, w jaki się je postrzega, determinuje ich rozwiązanie¹. Mimo tych wszystkich trudności cele zrównoważonego rozwoju mogłyby zostać osiągnięte. Ludzkość dysponuje wszelkimi zasobami, w tym technologią potrzebną do rozwiązania tych globalnych problemów. Dla osiągnięcia dobrobytu i poprawy jakości życia niezbędna jest jednak współpraca między różnorodnymi środowiskami – nauką i biznesem, przedstawicielami młodszego i starszego pokolenia, reprezentantami tego samego i różnych narodów.

Także kolejny z głównych mówców konferencji, prof. Rajneesh Narula z Henley Business School z Wielkiej Brytanii, w wykładzie pt. „Niezrównoważony charakter globalizacji w obliczu nacjonalizmu gospodarczego”, odniósł się do bieżących problemów społecznych, ekonomicznych i politycznych, takich jak spowolnienie wzrostu gospodarczego, spadek przychodów z podatków, wzrost nierówności, ograniczona możliwość kształtowania prawnych i instytucjonalnych ram funkcjonowania podmiotów rynkowych, niechęć wobec imigrantów czy Brexit. Jak podkreślił prof. Narula, globalizacja opiera się na trzech filarach: swobodnym przemieszczaniu towarów i usług, przepływie kapitału oraz przepływie siły roboczej. Ekonomiczny nacjonalizm wynikający z tego, że ludzie chcą korzystać z benefitów, nie ponosząc przy tym kosztów globalizacji, zagraża jednak trzem wcześniej wymienionym „wolnościom”, a tym samym dobrobytowi ekonomicznemu na całym świecie. Nacjonalizm gospodarczy z pewnością będzie się umacniał w najbliższych latach, tymczasem współczesny system gospodarczy koncentruje się na łańcuchu dostaw efektywnie wykorzystującym różnice kosztów siły roboczej i kapitału na całym świecie. Pewnym rozwiązaniem mogłoby być utworzenie globalnych instytucji, które ukróciłyby nieetyczne zachowania głównych beneficjentów globalizacji, czyli korporacji transnarodowych – stosujących często nielegalne ceny transferowe, unikających płacenia podatków czy manipulujących rynkiem. Utworzenie takich międzynarodowych instytucji jest jednak mało prawdopodobne. Pozostaje jedynie liczyć na to, że korporacje transnarodowe zaczną w większym stopniu wprowadzać działania samoregulacyjne uwzględniające skutki społeczne swojej działalności.

W świetle wypowiedzi tych dwóch ww. uczonych optymistyczne wydają się wnioski z dwóch debat zorganizowanych i poprowadzonych przez Stowarzyszenie Absolwentów Wydziału Handlu Zagranicznego. Obie debaty dotyczyły wartości i etyki w biznesie. Wzięli w nich udział przedstawiciele czołowych firm reprezentujących m.in. branżę finansową, farmaceutyczną i motoryzacyjną. Wątkiem przewodnim dyskusji była etyka w biznesie, a inspiracją do podjęcia tego tematu stała się książka, którą napisali dwaj nobliści z ekonomii, George A. Akerlof i Robert J. Shiller, pt. *Złowić frajera. Ekonomia manipulacji i oszustwa*, wydana w 2017 r. w języku polskim w przekładzie Zbigniewa Matkowskiego przez Polskie Towarzystwo Ekonomiczne². Uczestnicy dyskusji panelowej zgodzili się co do tego, że kultura biznesowa niezbędna do funkcjonowania nowoczesnej gospodarki powinna opierać się na szacunku i zaufaniu do partnerów biznesowych, a także eliminować naganne praktyki i promować te właściwe.

Szereg interesujących koncepcji i badań zaprezentowano także podczas siedmiu sesji tematycznych.

¹ Rittel H.W.J., Webber M.W., *Dilemmas in a General Theory of Planning*, „Policy Sciences” 1973, nr 4.

² Akerlof G.A., Shiller R.J., *Złowić frajera. Ekonomia manipulacji i oszustwa*, przekład Z. Matkowski, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 2017.

Kontynuacją i uzupełnieniem o wątki teoretyczne dyskusji przedstawicieli biznesu dotyczących funkcjonowania przedsiębiorstw w globalnej gospodarce było przedstawienie wyników najnowszych badań odnoszących się do wyzwań stojących przed międzynarodowym biznesem i międzynarodową przedsiębiorczością w erze globalizacji, cyfryzacji, rozwoju sieci społecznych i przemysłu 4.0. Omawiano m.in. wpływ tych czynników na internacjonalizację, marketing międzynarodowy i międzynarodowe marki przedsiębiorstw zarówno z rynków rozwiniętych, jak i wschodzących. Sesja tematyczna poświęcona tym zagadnieniom składała się z trzech części. Pierwsza, prowadzona przez prof. Tomasza Gołębiowskiego, dotyczyła głównie korporacji transnarodowych, łańcuchów dostaw, roli zasobów niematerialnych w procesie internacjonalizacji oraz współpracy w innowacjach. Druga, którą moderowała prof. Jolanta Mazur, koncentrowała się na roli filii w sieci przedsiębiorstwa międzynarodowego, procesach dezinternacjonalizacji oraz efekcie kraju pochodzenia. W trzeciej części, prowadzonej przez prof. Elżbietę Duliniec, dominowały wątki dotyczące internacjonalizacji małych i średnich przedsiębiorstw.

Zachowania przedsiębiorstw były też analizowane na konferencji z perspektywy gałęzi gospodarki. Takie spojrzenie zaprezentowano na jednej z sesji równoległych poświęconej problemowi kartelizacji gałęzi. Moderatorem dyskusji był prof. Jacek Prokop. Przedstawiono podczas niej wyniki badań dotyczących prawdopodobieństwa powstania kartelu w danej gałęzi. Dyskutowano także nad relacjami pomiędzy kartelizacją gałęzi a współpracą badawczo-rozwojową przedsiębiorstw. Wykazano, że zacieśnianie współpracy firm na etapie badawczo-rozwojowym zwiększa bodźce do utworzenia kartelu na rynku produktu końcowego i do kartelizacji całej gałęzi, obniżając jednocześnie dobrobyt ogólnospołeczny. Przeanalizowano ponadto związki pomiędzy ochroną patentową wynalazków a stabilnością karteli.

Wątki przewijające się w wystąpieniach zaproszonych głównych mówców konferencji dotyczące mechanizmów globalizacji oraz związanych z tym zagrożeń dla całej ludzkości i poszczególnych społeczności pogłębiono w czasie dyskusji panelowej moderowanej przez prof. Andżelikę Kuźnar i prof. Elżbę Przeździecką. Główny wniosek płynący z tej debaty to wskazanie możliwości, jakie mają suwerenne państwa i instytucje międzynarodowe, aby czerpiąc korzyści z wolnego rynku o zasięgu światowym, jednocześnie lepiej zaspokajać potrzeby społeczeństw poszczególnych krajów.

Problematykę międzynarodowej polityki gospodarczej podjęto również w innej sesji tematycznej, zorganizowanej przez Instytut Międzynarodowej Polityki Gospodarczej oraz Katedrę Turystyki KGŚ SGH. Dyskusję podzielono na dwie części. Pierwszą z nich prowadził prof. Zenon Marciniak, zaś drugą – prof. Ewa Dziedzic. Biorący w niej udział naukowcy z polskich i zagranicznych ośrodków naukowych przedstawili osiem referatów, szczególną uwagę poświęcając problemom i zjawiskom ekonomicznym występującym w Unii Europejskiej od czasu ostatniego kryzysu ekonomicznego. Debatowano m.in. nad polityką monetarną, makroostrożnością i klimatyczną, bezpieczeństwem energetycznym i międzynarodową konkurencyjnością gospodarek Unii Europejskiej.

Europejski wymiar, szczególnie ważny m.in. w związku z przypadającym w bieżącym roku 15-leciem członkostwa Polski w Unii Europejskiej, miały dwie kolejne sesje tematyczne.

W jednej z nich, prowadzonej przez prof. Ryszarda Rapackiego, przedstawiono wyniki badań Katedry Ekonomii II dotyczące odmian (modeli) kapitalizmu w Unii Europejskiej. Uzyskane wyniki wskazują na to, że należące do UE kraje Europy Środkowo-Wschodniej nie zbliżają się wyraźnie do żadnego konkretnego modelu kapitalizmu występującego w Europie Zachodniej. W przypadku większości z nich można zaobserwować wprawdzie najwyższe względne podobieństwo do śródziemnomorskiego modelu kapitalizmu, jednak otoczenie instytucjonalne istniejące w tych krajach stanowi połączenie cech czterech różnych modeli zachodnioeuropejskich (kapitalizmu anglosaskiego, kontynentalnego, nordyckiego

i śródziemnomorskiego). Stąd propozycja badaczy, aby ten rodzaj kapitalizmu określać mianem „kapitalizmu patchworkowego”. Z taką interpretacją zgodzili się również występujący w tej sesji prelegenci reprezentujący zagraniczne ośrodki naukowe, m.in. z Belgii i Niemiec.

Następna z sesji tematycznych poświęconych Europie, zatytułowana „15 lat członkostwa Polski na rynku wewnętrznym UE: więcej czy mniej integracji?”, przyjęła formę dyskusji panelowej moderowanej przez prof. Elżbietę Kawecką-Wyrzykowską. Krajowi i zagraniczni badacze dzielili się koncepcjami dotyczącymi możliwości redukcji barier na rynku wewnętrznym, w szczególności tych dotyczących świadczenia usług. Zastanawiano się także, jak przekonać państwa członkowskie UE, że rynek wewnętrzny Unii potrzebuje silnych zobowiązań i konkretnych decyzji o eliminacji narodowych barier w handlu wewnętrznym. Rozważano, jaka powinna być rola polityki gospodarczej, w tym polityki przemysłowej oraz pomocy publicznej, aby skuteczniej sprostać starym i nowym wyzwaniom, jakie stoją przez wspólną Europą, w tym związanym z koniecznością konkurowania z dynamicznie rozwijającymi się państwami Azji.

Ekspansji państw Azji, a w szczególności Chin, poświęcona była kolejna sesja tematyczna, zatytułowana „Chińska inicjatywa pasa i szlaku – ku nowemu łaadowi gospodarczemu?”, moderowana przez prof. Bogusławę Drelich-Skulską i dr Agnieszkę McCaleb. Inicjatywa Pasa i Szlaku jest częścią „nowej ery” chińskiej dyplomacji zagranicznej dążącej do odzyskania statusu supermocarstwa. Koncentruje się ona na pięciu priorytetowych obszarach: koordynacji polityki, poprawie łączności infrastrukturalnej, ułatwieniach w handlu, integracji finansowej i wymianie kulturowej. Podczas sesji omówiono dotychczasowe postępy w realizacji chińskiej ekspansji w ramach inicjatywy „Pasa i Szlaku” (*One Belt One Road*), jej implikacje dla firm oraz międzynarodowych i ponadnarodowych instytucji, a także wyzwania i perspektywy z nią związane.

O Chinach i reformach instytucjonalnych w tym kraju dyskutowali też studenci w formie debaty oksfordzkiej w czasie sesji zorganizowanej przez Koło Naukowe Badań nad Konkurencyjnością, działające pod opieką naukową prodziekana Kolegium Gospodarki Światowej SGH prof. Tomasza Dołęgowskiego.

Na konferencji o gospodarce światowej nie mogło też zabraknąć omówienia kwestii finansów międzynarodowych. Moderatorami dyskusji panelowej na ten temat byli prof. Adam Szyszka i prof. Cezary Wójcik. Celem sesji było wskazanie i ocena najważniejszych tendencji na międzynarodowych rynkach finansowych po kryzysie finansowym z 2008 r. Dyskutowano nad rozwiązaniami mającymi ograniczyć ryzyko pojawienia się podobnych kryzysów w przyszłości, przyjętymi zarówno w strefie euro, w Stanach Zjednoczonych, jak i na innych rynkach. Problemy omawiano zarówno z perspektywy instytucji regulujących funkcjonowanie instytucji finansowych oraz finansów publicznych, jak i z punktu widzenia przedsiębiorstw działających na rynkach międzynarodowych.

Dyskusje prowadzone podczas sesji równoległych były kontynuowane podczas dwóch sesji posterowych, na których w formie plakatów zaprezentowano prawie 60 opracowań odnoszących się do ww. tematyki.

Konferencja stanowiła szerokie i otwarte forum wymiany poglądów środowiska naukowego reprezentowanego przez kilkadziesiąt ośrodków naukowych z całego świata, przedstawicieli biznesu, absolwentów i studentów. Zróżnicowane formy dyskusji, różne doświadczenia zawodowe i naukowe uczestników oraz odmienne kulturowe uwarunkowania istniejące w krajach, z których pochodzili uczestnicy konferencji i prelegenci, sprawiły, że dyskusje były niezwykle inspirujące i owocne.